

Muzeum
Józefa Piłsudskiego
w Sulejówku

BIULETYN

MARZEC 2025

KWIECIEŃ 2025

SPIIS, TRESCI

KWIECIEŃ 2025

WYDARZENIA

- **1 marca**
TURNIEJ DEBAT PARLAMENTARNYCH **3**
- **1 marca**
WIZYTA STUDYJNA MŁODZIEŻOWEJ RADY MUZEUM
W „BIBULE” – ŁÓDZKIM ODDZIALE MUZEUM
JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO W SULEJÓWKU **4**
- **3 marca**
RECITAL Z OKAZJI DNIA SOLIDARNOŚCI
RUMUŃSKO-POLSKIEJ **5**
- **16 marca**
HUCZNE IMIENINY MARSZAŁKA! **5**
- **18 marca**
WIZYTA STUDYJNA W MUZEUM WOLI **6**
- **19 marca**
WYSTAWA W SEJMIE **8**
- **9 kwietnia**
WIZYTA STUDENTÓW I WYKŁADOWCÓW Z SWPS **8**
- **11-14 kwietnia**
KONFERENCJA INTERPRET EUROPE **9**
- **4 kwietnia**
WIZYTA CZŁONKÓW STOWARZYSZENIA
MUZEALNIKÓW RP W MUZEUM JÓZEFA
PIŁSUDSKIEGO W SULEJÓWKU **10**

DZIAŁ EDUKACJI

- JAK TO BYŁO Z TYM PRADEM.
ROZŚWIELAMY PRZESTRZENIE
Warsztaty dla rodzin **11**
- IMIENINY MARSZAŁKA
Warsztaty rodzinne **12**
- WIKLINOWY PORTRET WIOSNY, CZYLI
WYPŁATAMY WIELKANOCNE KOSZYCZKI
Warsztaty dla rodzin **13**

DZIAŁ BADAŃ NAUKOWYCH

- POSIEDZENIE KOMISJI SYBERYJSKIEJ PAN **14**
- ZAWODY OKRĘGOWE OLIMPIADY **15**
- I CZĘĆ FINAŁU OLIMPIADY **15**
- PATRONAT OLIMPIADY PRZEDMIOTOWEJ **16**

DZIAŁ ZBIORÓW

- NAJNOWSZE DAROWIZNY I ZAKUPY **17**

DZIAŁ OBSŁUGI ODWIEDZAJĄCYCH

- NOWY KURS PRZEWODNICKI I EDUKATORSKI
W MUZEUM JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO
W SULEJÓWKU **21**

WYDAWNICTWA

- *CICHE BOHATERKI* - KSIĄŻKA O KOBIETACH
W POWSTANIU STYCZNIOWYM **22**
- *JÓZEFOWI PIŁSUDSKIEMU ...KOPIEC Z OJCZYSTEJ
ZIEMI... Katalog ze zbiorów Muzeum Józefa
Piłsudskiego w Sulejówku* **24**
- *JÓZEF PIŁSUDSKI. PISMA ZEBRANE.
EDYCJA KOMPLETNA. TOM 2* **25**

TURNIEJ DEBAT PARLAMENTARNYCH

Jak rzeczowo i z szacunkiem debatować o związkach historii i ekonomii

1 marca w naszym Muzeum odbył się *Turniej Debat Parlamentarnych. Jak rzeczowo i z szacunkiem debatować o związkach historii i ekonomii*.

Projekt realizowany był z Narodowym Bankiem Polskim w ramach programu edukacji ekonomicznej. Tezy turniejowych debat pozostawały w ścisłej korelacji z tematami gospodarczymi i oczywiście historycznymi.

Turniej odbywał się w formacie brytyjskim parlamentarnym, co nie jest częstą praktyką w kalendarzu turniejów debatanckich.

Po eliminacjach, na które składało się dwanaście debat w trzech rundach, najlepsze drużyny spotkały się na debatach finałowych. Wyłoniły one zwycięzców w dwóch kategoriach – OPEN oraz NOVICE.

Zwycięzcami Turnieju Debat Parlamentarnych zostali:

- w kategorii OPEN: Leon Góralczyk i Kajetan Górski,
- w kategorii NOVICE: Gustaw Szaszkiewicz i Szymon Karwacki-Bekasy.

Osobami najlepiej mówiącymi w Turnieju Debat Parlamentarnych zostali:

- w kategorii OPEN: Julianna Iwuć,
- w kategorii NOVICE: Kajetan Górski.

Tradycyjnie na Turnieju można było zdobyć wyjątkowe na scenie debatanckiej trofeum – muzealny Puchar Pięknej Polszczyzny. Z roku na rok organizatorzy dostrzegają rosnącą troskę uczestników o staranność językową i estetykę wypowiedzi. Wielką satysfakcją było więc przyznanie na tegorocznym Turnieju aż dwóch Pucharów Pięknej Polszczyzny.

Zwycięzcami tej kategorii *ex aequo* zostali Gustaw Szaszkiewicz oraz Grzegorz Rzepka.

Wszystkim uczestnikom serdecznie dziękujemy za zaangażowanie, pasję i wysoki poziom merytoryczny zaprezentowany podczas tegorocznego Turnieju. Wasza energia w połączeniu z celną argumentacją, którą mogliśmy słyszeć, sprawiły, że to było naprawdę wyjątkowe wydarzenie.

Podziękowania kierujemy także do Narodowego Banku Polskiego za wsparcie i zaufanie, dzięki którym mogliśmy przygotować Turniej na tak wysokim poziomie. Cieszymy się, że nasze wspólnie działania pozwalają promować wiedzę historyczną i ekonomiczną oraz sztukę debatowania.

WIZYTA STUDYJNA MŁODZIEŻOWEJ RADY MUZEUM W „BIBULE” – ŁÓDZKIM ODDZIALE MUZEUM JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO W SULEJÓWKU

*Deszcz drobny, mrocowy deszcz pomieszany ze śniegiem
padał wciąż i rozwłóczył nad Łodzią ciężki, lepki tuman;
bębnił w blaszane dachy i spływał z nich prosto na
trotuary, na ulice czarne i pełne grząskiego błota, na nagie
drzewa przytulone do długich murów, drżące ze zimna,
targane wiatrem, co zrywał się gdzieś z pól przemiękłych
i przewalał się ciężko błotnistymi ulicami miasta, wstrząsał
parkanami, próbował dachów i opadał w błoto i szumiał
między gałęziami drzew i bił nimi w szyby niskiego,
parterowego domu, w którym nagle zabłysło światło.*

Było dokładnie, jak w opisie Reymonta – może z wyjątkiem błota, parterowe domy też zniknęły z centrum miasta. 1 marca pogoda w Łodzi postawiła Młodzieżowej Radzie wysokie wymagania. Kolejnym wyzwaniem było wyznaczenie trasy na ul. Wschodnią 19. Być może to właśnie napisy w języku rosyjskim utrudniły orientację na planie z 1895 r., może odwiedzających zmyliło oznaczenie na planie dworca czołowego. Kiedy w końcu udało się wyznaczyć kierunek, udaliśmy się do „Bibuły”. Po drodze mijaliśmy Sobór św. Aleksandra Newskiego, sfinansowany przez Izraela Poznańskiego, a nieco dalej

kamienicę Hilarego Majewskiego. Nowe światło na postać architekta rzucił ostatnio Błażej Ciarkowski w książce *Łódź. Miasto wymyślone*, w której autor dekonstruuje popularną opowieść o architekcie i mieście. Oba mijane obiekty były zapowiedzią wizyty w Muzeum Miasta Łodzi – mieszczącym się w pałacu Poznańskiego – to był drugi, ale nie mniej istotny cel wizyty.

Na Wschodniej 19 stawiliśmy się nieco po godzinie jedenastej i chyba tylko deszcz spowodował, że byliśmy tam w miarę punktualnie. Po bardzo ciepłym powitaniu Młodzieżowa Rada przystąpiła do zwiedzania wystawy – najpierw samodzielnie z tabletami, potem zaś z Anią, Iwoną i Tymonem.

Spotkanie zaplanowane na dwie godziny jakoś naturalnie przedłużyło się o kolejną godzinę – tematów było mnóstwo. Omówienie idei stojącej za scenariuszem wystawy, a także współpracy z Sulejówkiem i Fundacją były nie mniej interesującymi punktami programu. Po obiedzie udaliśmy się do Muzeum Miasta, gdzie Młodzieżową Radę przywitała Ania – w roli przewodniczki i współtwórczyni nowej wystawy. Po nieco ponad godzinie, bogatsi o wiedzę dotyczącą historii rodziny Poznańskich, wróciliśmy na dworzec. Dzień był długi i ekscytujący, zabrakło tylko czasu, by tak, jak Stach Wilczek *włączyć się bez celu, przyglądać się ludziom, fabrykom, węszyć po mieście*. Ogromne podziękowania kierujemy do Ani, Izy i Tymona za opowieści, otwartość oraz wspaniałą atmosferę spotkania i bardzo ciepłe przyjęcie.

RECITAL Z OKAZJI DNIA SOLIDARNOŚCI RUMUŃSKO-POLSKIEJ

Na początku marca nasze Muzeum miało okazję uczcić Dzień Solidarności Rumuńsko-Polskiej w iście królewskim stylu. Wraz z Rumuńskim Instytutem Kultury w Warszawie, we współpracy z Ambasadą Rumunii i Fundacją Królewską Małgorzaty Rumuńskiej, zorganizowany został recital w wykonaniu skrzypka Paula Răducanu i pianisty Ionuța Diaconu. Artyści wspierani są dzięki programowi „Młode Talenty”, wieloletniego programu Królewskiej Fundacji. Wydarzenie odbyło się w obecności Jej Królewskiej Wysokości Sofii, Księżniczki Rumunii oraz europejskich przedstawicieli dyplomatycznych.

Drugi rok z rzędu w obu krajach obchodzony jest Dzień Solidarności Polsko-Rumuńskiej. W stolicy Rumunii można było zwiedzać wystawę „Rumunia - Polska, stulecie historii. Marszałek Piłsudski i Rumuńska Rodzina Królewska”, zainaugurowaną 5 grudnia 2024 r. Wystawę zorganizowało Narodowe Muzeum Historii Rumunii i Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, przy wsparciu Rumuńskiego Instytutu Kultury, Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Rumunii i Instytutu Polskiego w Bukareszcie.

HUCZNE IMIENINY MARSZAŁKA!

Tegoroczne imieniny obchodzone były pod znakiem smaczków, łakoci i pyszności z czasów Józefa Piłsudskiego. Podczas warsztatów rodzinnych przygotowywany był czekoladowy blok pełen kruchych herbatników, orzechów laskowych i owoców żurawiny - litewski *tinginys*. Imieninowi goście mogli obejrzeć film „Historia kuchni polskiej” o kuchni lat 20 i 30 i posłuchać rozmowy twórców: scenarzysty Mirosława Borka i specjalisty od historii jedzenia prof. Jarosława Dumanowskiego. Na dokładkę wyjątkowe menu przygotowała muzealna restauracja „Adelcia”.

Kultywując tradycję imieninowych prezentów, Związek Piłsudczyków RP Towarzystwo Pamięci Józefa Piłsudskiego przekazał do Muzeum dary, m.in. sztandar i publikacje. Dziękujemy za zaufanie! Finałem imienin był koncert zatytułowany „Muzyka łączy pokolenia!” w wykonaniu Prywatnej Szkoły Muzycznej I i II Stopnia im. I. J. Paderewskiego w Sulejówku.

WIZYTA STUDYJNA W MUZEUM WOLI

18 marca grupa kilkunastu pracowników i pracowniczek Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku oraz jego oddziału w Łodzi („Bibuła” – Tajna drukarnia Marii i Józefa Piłsudskich) odbyła niezwykle ciekawą wizytę studyjną w Muzeum Woli na ul. Srebrnej w Warszawie. Pretekstem do niej stała się niedawno otwarta (20 lutego br.) wystawa czasowa „1905. Nowy początek. Rewolucja na Woli i w Warszawie”, która cieszy się dużym zainteresowaniem zwiedzających.

Wystawa czasowa opisuje wydarzenia sprzed 120 lat, które w styczniu 1905 roku rozpoczęły się na Woli, by rozszerzyć się na Warszawę, a potem inne miasta Królestwa Polskiego. W historiografii określa się je mianem rewolucji 1905 roku. W okresie PRL wykorzystywana ona była propagandowo, a po 1989 roku została zmarginalizowana. Twórcy wystawy postawili sobie za cel przedstawienie tych wydarzeń w sposób możliwie jak najbardziej obiektywny i wieloaspektowy, z całą złożonością procesów, które zaszły w 1905 roku w społeczeństwie polskim. Tym bardziej, że w masowe protesty społeczne włączyły się wszystkie ugrupowania polityczne działające wówczas na terenie zaboru rosyjskiego, od lewicowych (SDKPiL, PPS), po prawicowe (endecja). Cele tych ugrupowań też były bardzo różne, od planów odzyskania niepodległości, po próby uzyskania pewnej autonomii w ramach Cesarstwa Rosyjskiego. Dlatego na tej wystawie czasowej można obejrzeć nie tylko oryginalne rewolucyjne sztandary nawołujące do walki z caratem i upominające się o prawa pracownicze, ale też maskę pośmiertną Romana Dmowskiego.

Autor wystawy i jej kurator – Konrad Schiller, który nas po niej oprowadzał, stworzył jej koncepcję 2 lata temu, z myślą nie tylko o 120. rocznicy rewolucji 1905 roku, ale także o przywróceniu możliwie obiektywnej pamięci o niej mieszkańcom Woli, Warszawiakom oraz wszystkim zainteresowanym tym wydarzeniem z najnowszej historii Polski. Podobno wpadł na jej pomysł już podczas studiów podyplomowych w Londynie, zajmując się procesami społecznymi i politycznymi zachodzącymi w imperiach kolonialnych, od brytyjskiego poczynając. Być może z tego powodu punktem wyjścia wystawy jest ogólnoswiatowy kryzys społeczno-gospodarczy z początku XX wieku ogarniający nie tylko USA i Europę Zachodnią, ale też Afrykę i Azję oraz imperium carów (przegrana wojna z Japonią na Dalekim Wschodzie w 1905 roku). Następnie autorzy wystawy ukazują znaczenie ziem polskich, a szczególnie Warszawy, jako jednego z najważniejszych ośrodków przemysłowych ówczesnej Rosji. Z kolei w Warszawie coraz większą

rolę zaczyna odgrywać jej zachodnia dzielnica Wola – gdzie na początku XX wieku żyje i pracuje 1/3 jej mieszkańców i gdzie zlokalizowane są jej największe zakłady przemysłowe i usługowe pracujące na rzecz chłonnego rynku rosyjskiego. Można tu wspomnieć o Zakładach Lilpop, Rau i Loewenstein (największy w Rosji producent wagonów i dostawca szyn dla Kolei Transsyberyjskiej), znanej z filantropii rodzinie wojskich finansistów Wawelbergów czy Zakładach Ogrodniczych C. Ulrich (usytuowane na obecnym terenie Wola Park), które od XIX wieku zaopatrywały m.in. w owoce cytrusowe odbiorców z ziem polskich i rosyjskich. Takich przemysłowców z Woli działających z rozmachem na rynku europejskim było znacznie więcej. Infografiki w przystępny sposób przedstawiają też strukturę narodowościową, wyznaniową i społeczną tej dzielnicy, wyjaśniając skąd wzięły się jej ówczesne określenia jako „robotniczej Woli” lub „czerwonej Woli”.

Po tym wstępie wystawa wprowadza zwiedzających w główne wydarzenia 1905 roku. Pierwsze strajki na Woli wybuchają już w styczniu, przybierają na sile, stając się codziennością, i stopniowo rozlewają się na

inne dzielnice Warszawy i miasta Królestwa. Zebrane na wystawie oryginalne zdjęcia z epoki, ulotki, druki ulotne, sztandary, ryciny, artefakty i wycinki prasowe ukazują, jak 1905 rok wpłynął na rozwój tożsamości społeczeństwa tej dzielnicy w różnych jej aspektach. Prawie codzienne zamieszki i rozruchy uliczne ukazują wieloaspektowość protestów: 200-tysięczne demonstracje polityczno-patriotyczne przeplatają się z pochodami żądającymi poprawy warunków socjalnych pracowników (8-godzinny dzień pracy, ubezpieczenia, opieka zdrowotna) lub upominającymi się o prawa obywatelskie (wolność prasy, edukacja w języku ojczystym, strajki szkolne, prawo zrzeszania się). Wystawa ukazuje też mało znane fakty z rewolucji 1905 roku, jak najazd policji na drukarnię SDKPiL, tzw. „pogrom alfonsów” czy zamieszki o charakterze antysemickim, a także jej konsekwencje i skutki – Warszawa była po nich już innym miastem, a Polacy innym społeczeństwem, bardziej świadomym swej siły, ale też podzielonym pomiędzy główne ugrupowania polityczne.

Kurator wystawy wprowadził nas również w zakamarki i kuchnię swojej pracy muzealniczej. Opowiedział, jak tworzy się w tej instytucji koncepcje i programy wystaw czasowych, generalnie z dwuletnim wyprzedzeniem

przedsięwzięcie ma zapewniony budżet (opowiedział np. dość szczegółowo jakie wystawy czasowe Muzeum Woli będzie realizować w ciągu 2 najbliższych lat i ile będą one kosztować). Ma to dla tego muzeum duże znaczenie, ponieważ zrezygnowano w nim z wystawy stałej. Program merytoryczny tej instytucji oparty jest na cyklicznych wystawach czasowych następujących jedna po drugiej. Niektóre z nich, ze względu na swą oryginalność, spotkały się z dużym odzewem zwiedzających także spoza Warszawy (np. wystawa o podziemnych warszawskich rzekach). Kurator wskazał nam też ciekawe formy druku komputerowego tekstu i grafik bezpośrednio na ścianie wewnątrz sal muzealnych (zalecał uważną korektę, ponieważ błędy i literówki są w tej technice trudne do poprawienia). Opowiedział też o tym, jak robić ciekawe wystawy przy stosunkowo niskich kosztach.

Przybliżono nam też w trakcie naszej wizyty formy promocji stosowane w Muzeum Woli (głównym i kluczowym jej nośnikiem są media społecznościowe, na które jest największy odzew) oraz program towarzyszący tej konkretnej wystawie czasowej:

- oprowadzania kuratorskie,
- wykłady i dyskusje z ekspertami,
- program edukacyjny,
- spacerory akustyczne ilustrujące krajobraz rewolucyjnej Warszawy,
- projekcja filmu Agnieszki Holland *Gorączka* z 1981 r.,
- promocja książki prof. Tomasza Nałęcza *Rewolucja 1905 roku. Próba generalna wskrzeszenia Polski*.

Wystawa czasowa „1905. Nowy początek. Rewolucja na Woli i w Warszawie” prezentowana będzie w Muzeum Woli na ul. Srebrnej do 20 lipca. Zachęcamy wszystkich do jej odwiedzenia. Zapewniamy, że nie będzie to czas stracony.

Zbigniew Dziedzic

WYSTAWA W SEJMIE

W marcu odbył się w Sejmie RP wernisaż wystawy, która przez kilka ostatnich miesięcy prezentowana była przed wejściem do Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku - [„Walczyć, ale czym? Jak Polacy uzbili swoją milionową armię do wojny z sowiecką Rosją? Działalność Polskiej Wojskowej Misji Zakupów w Paryżu w latach 1919-1921”](#). Wystawę stworzyło Muzeum Miasta Jaworzna.

Podczas otwarcia wystawy zorganizowano panel dyskusyjny, w którym wzięli udział: **prof. Aleksander Smoliński** (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), **prof. Grzegorz Nowik** (Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku), **dr Robert Andrzejczyk** (Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku) i **dr Piotr Uwijała** (Polskie Towarzystwo Historyczne w Katowicach), a moderatorem dyskusji był **Adrian Rams** (Muzeum Miasta Jaworza, Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Katowicach).

Na zdjęciu od lewej: Adrian Rams, prof. Aleksander Smoliński, dr Piotr Uwijała, prof. Grzegorz Nowik i dr Robert Andrzejczyk.

WIZYTA STUDENTÓW I WYKŁADOWCÓW Z SWPS

9 kwietnia odwiedziła nasze Muzeum grupa ponad dwudziestu studentów i sześciu wykładowców z kilku krajów, w tym z warszawskiej SWPS, budapeszteńskiego Károli Gáspár University, czeskiego Palacký University w Olomuńcu, litewskiego Vytauto Didžiojo universitetas (Uniwersytet Witolda Wielkiego) w Kownie. Wszyscy oni przebywali w Polsce w ramach programu Erasmus, w trakcie którego badali kwestie obecności Polski i Europy Środkowo-Wschodniej w polityce japońskiej. Opiekunką naukową i organizatorką wizyty w naszym Muzeum była dr hab. Olga Barbasiewicz z SWPS, japonistka specjalizująca się w stosunkach międzynarodowych Japonii w XX wieku. Nasi goście wysłuchali opowieści amb. Jadwigi Rodowicz-Czechowskiej o jej doświadczeniu pracy w dyplomacji, a także o roli Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku w poszerzaniu współpracy międzynarodowej z innymi muzeami historycznymi. Po bardzo żywej dyskusji i posileniu się wspaniałym obiadem w „Adelci”, goście zwiedzili naszą wystawę stałą. Do Warszawy wrócili pod wielkim wrażeniem, jakie zrobiło na nich nasze Muzeum, gdyż dyskutowali o nim przez całą drogę.

KONFERENCJA INTERPRET EUROPE

W dniach 11-14 kwietnia br. odbyła się w siedzibie Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku oraz z wybranych warszawskich instytucjach kultury coroczna konferencja Interpret Europe, tym razem pod tytułem **Heroes, anti-heroes and villains: How we (re)create, use and dismantle them (HOME - Interpret Europe Conference 2025)**. Pomysłodawcą cyklicznej konferencji i autorem jej formuły jest Międzynarodowe Stowarzyszenie Interpret Europe, w swojej codziennej pracy skupione na popularyzacji metodologii interpretacji dziedzictwa (*heritage interpretation*). Nasze Muzeum do współorganizowania i goszczenia konferencji zaproszono rok temu i *de facto* już wtedy rozpoczęły się prace nad przedsięwzięciem – koncepcyjne, merytoryczne i organizacyjne.

I tak przez kilka intensywnych dni kwietniowych podejmowaliśmy w Sulejówku szerokie, ponad 100-osobowe grono gości z ponad 20 krajów (Europa, USA, Brazylia), złożone z muzealników, edukatorów, przewodników i naukowców – w ogromnej większości praktyków interpretacji dziedzictwa, wiedzę o tej metodzie niosących z wielką pasją i oddaniem dalej, w miejsca najbardziej nieoczywiste i do grup, dla których jest to najczęściej absolutne *novum*.

Na program konferencji złożyły się cztery inspirujące *keynote lectures* (Jurna Buismana z Holandii, Marcina Napiórkowskiego z Polski, Marii Luz Martinez Seijo z Hiszpanii oraz Anny Kowalczyk z Polski), wieczór filmowy i dyskusja z Sachą Dench (znaną jako *The Human Swan*) oraz szereg prezentacji i warsztatów. Ponadto nasi goście brali udział w tematycznych wizytach studyjnych (m.in. w Muzeum Powstania Warszawskiego, Izbie Pamięci Cmentarza Powstańców Warszawy, Centrum Interpretacji Zabytku, na Kopcu Powstania Warszawskiego, w Muzeum Polin, w Kampinosie i Muzeum PRL, w warszawskim ZOO i w rejsie po Wiśle). Część uczestników konferencji poświęciła kolejne dni na pobyt w Polsce i *pre-conference tour* po Warszawie oraz *post-conference tour* po Mazurach.

Partnerami konferencji IECON25 były Muzeum Warszawy i Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie, a jej realizacja nie byłaby możliwa bez ogromnego zaangażowania Dyrekcji i Zespołu Muzeum Piłsudskiego oraz współpracujących z nami przewodników.

Naszym gościom raz jeszcze serdecznie dziękujemy, zapraszamy w nasze progi ponownie, a już za rok o tej porze widzimy się na kolejnej konferencji Interpret Europe w Portugalii, w Faro!

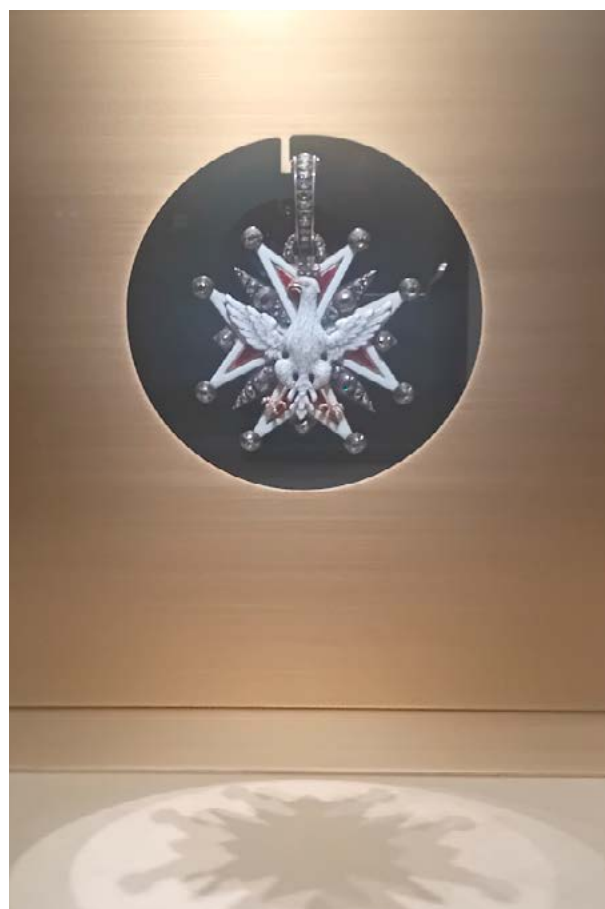

WIZYTA CZŁONKÓW STOWARZYSZENIA MUZEALNIKÓW RP W MUZEUM JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO W SULEJÓWKU

Członkowie Stowarzyszenia Muzealników RP w ramach przygotowań do III Seminarium SM RP odwiedzili ekspozycje związane z opowiadaniem o idei suwerenności Polski, w tym Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku.

Wystawa w Sulejówku spotkała się z uznaniem muzealników. Muzeum – jak podkreślano – zrobiło na wszystkich wrażenie instytucji potrafiącej przekazać ważne treści w adekwatny sposób, szczególnie w porównaniu do innych instytucji. Z zainteresowaniem przyjęto zarówno zwiedzanie Milusina, ogrodu jak i ekspozycji stałej. Wizytę niezmiernie wzbogaciło spotkanie z pracowniczkami Muzeum Piłsudskiego, co pozwoliło na dyskusję i wymianę doświadczeń.

JAK TO BYŁO Z TYM PRĄDEM. ROZŚWIETLAMY PRZESTRZENIE

Warsztaty dla rodzin

Na niedzielnych warsztatach rodzinnych z cyklu „Wytwórnia Zabawy – o historii inaczej” uczestnicy zajęć nie tylko odwiedzili dom państwa Piłsudskich, by bawiąc się w detektywa, odnajdywać przeróżne źródła światła, ale też potem, w zaciszu muzealnej warsztatowni, budowali własne dworki marzeń z kolorowymi światełkami we wnętrzu. Przy okazji wszyscy poznali historię elektrycznego światła w dworku „Milusin” i dowiedzieli się, czym w układzie elektrycznym jest połączenie szeregowe. Dyskusja o różnego rodzaju elektrowniach oraz o tym, czy warto mieć w domu pilota włączającego światło była bardzo żywa. Dzieci jednym tchem wymieniały także twórców lampy naftowej: Jana Zeha i Ignacego Łukasiewicza... Wszak Marszałek najbardziej lubił właśnie ciepły blask lampy naftowej a nie niestabilne światło elektryczne.

Na koniec sala warsztatowa rozświeciła się przeróżnymi barwami. Kolorowe diody cieszyły chyba każdego. Rezultaty własnej pracy uczestnicy zabrali do domów, aby to, co stworzyli, zademonstrować bliskim.

2 marca

IMIENINY MARSZAŁKA Warsztaty rodzinne

Huczne imieniny Marszałka ani 100 lat temu, ani obecnie nie mogły obyć się bez poczęstunku, a ponieważ solenizant ponad wszystko cenił sobie słodki smak, to i smakołyki musiały być dopasowane do gustu gospodarza.

Podczas imieninowych warsztatów rodzinnych duzi i mali uczestnicy podążali tropem milusińskich przysmaków – próbowali suszonych owoców morwy, malin i płatków róży, zastanawiali się, czy leszczyna z warzywnika pani Aleksandry mogła pamiętać czasy Marszałka oraz bawili się w kiperów miodu. Okazało się, że większość gości najwyżej ceni sobie miód lipowy – tak samo, jak nasz solenizant!

Po spacerze w ogrodzie przyszła kolej na odwiedziny w dworcu „Milusin”. Tam grupa poznała kulinarne zwyczaje rodziny państwa Piłsudskich, a młodzi uczestnicy zastanawiali się, które z elementów wyposażenia kuchni mogły być potrzebne Anieli Haybutowicz podczas przygotowywania deserów. Każdy mógł też sprawdzić, jak ucierało się mak w makutrze i dowiedzieć się, jak niebezpieczne może być oblizywanie tłuczka do ciasta.

W części warsztatowej przeszliśmy od słów do czynów – zadaniem podzielonych na trzy grupy gości było przygotowanie czekoladowego bloku *tinginys*. Słowo *tinginys* znaczy po litewsku leniwy, co sugeruje, że przysmak można przygotować bez większego trudu. Rzeczywiście – praca przebiegała bez większych problemów – nikomu nic nie wykipiało, ani się nie przypaliło. Mleko skondensowane, masło i kakao szybko stały się gładką masą, do której wrzucono

pokruszone herbatniki, orzechy laskowe i suszoną żurawinę, a następnie przełożono do papierowych foremek – takich jak do babeczek. Teoretycznie *tinginys* powinien potem przestygnąć i trafić na kilka godzin do lodówki, ale czy zamiast tego nie trafił od razu do ust dzieci, za to ręczyć nie możemy.

16 marca

WIKLINOWY PORTRET WIOSNY, CZYLI WYPLATAMY WIELKANOCNE KOSZYCZKI Warsztaty dla rodzin

W pierwszą kwietniową niedzielę naszą muzealną warsztatownię wypełnił radosny gwar wniesiony przez małych i dużych entuzjastów rękodziela oraz z niczym nieporównywalny zapach wikliny.

Zaskakujące anegdoty, opowieści i wikliniarskie ciekawostki, którymi podzieliły się nasze wspaniałe instruktorki z „Siostry Plotą” sprawiły, że po chwili każdy z uczestników poczuł się osobiście odpowiedzialny za przetrwanie tego zanikającego już rzemiosła i z pasją zabrał się za wyplatanie wielkanocnego koszyczka. Nawet niewprawne ręce dzielnie radziły sobie z nawijaniem wierzbowych gałązek. Niektórzy, zachęceni wspaniałymi efektami swojej pracy, od razu próbowali także innych form plecionkarstwa, przygotowując na przykład wiklinowe wianki.

Nie mogło w czasie naszego spotkania zabraknąć także opowieści o tradycjach wielkanocnych sprzed wieku oraz rozmów o zwyczajach, często nieoczywistych, które przetrwały w naszych rodzinach do dziś.

Dziękujemy wszystkim dużym i małym gościom za obecność i ich twórcze zaangażowanie. Mamy nadzieję, że warsztaty zainspirowały naszych uczestników do dalszego odkrywania tego niezwykłego rzemiosła w coraz bardziej wyrafinowanych splotach, a koszyczki staną się piękną pamiątką wspólnie spędzonego czasu.

6 kwietnia

POSIEDZENIE KOMISJI SYBERYJSKIEJ PAN

W środę 5 marca 2025 roku odbyło się posiedzenie Komisji Badań nad Syberią Polskiej Akademii Nauk, podczas której dr Emil Noiński, kierownik Działu Badań Naukowych Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, omówił prace nad edycją naukową pomnikowej pracy Marii Bruchnalskiej poświęconej kobietom w czasie powstania 1863-1864 roku. Prof. Lidia Michalska-Bracha przedstawiła natomiast biografię lwowskiej działaczki, autorki *Cichych bohaterów 1863*, a komentarz wygłosił prof. dr hab. Wiesław Caban, który był recenzentem naukowym obydwu tomów.

W drugiej części posiedzenia Komisji dr Künnej Takaahaj (Kyunney Takasaeva) z Uniwersytetu Warszawskiego zaprezentowała nowe projekty Polsko-Syberyjskiej Grupy Badawczej Wydziału Artes Liberales UW.

Komisja Badań nad Syberią Polskiej Akademii Nauk od kilkudziesięciu lat integruje badaczy, zajmujących się tematyką zesłańców polskich na Syberii, wkładem Polaków w rozwój cywilizacyjny Syberii. Dr Emil Noiński jest członkiem Komisji od kilkunastu lat.

5 marca

ZAWODY OKRĘGOWE OLIMPIADY

6 marca 2025 r. odbyły się zawody okręgowe Ogólnopolskiej Olimpiady Przedmiotowej im. Marka Gajewskiego *Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego* ... Na Mazowszu uczniowie przystąpili do zawodów w gmachu współorganizatora Olimpiady, Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie.

W tegorocznej edycji zawodów na poziomie wojewódzkim wzięło udział na Mazowszu 41 uczniów, tj. 14 % więcej niż w roku ubiegłym.

Podobny wzrost obserwować można było w większości województw w Polsce.

Tak znaczący wzrost umiejętności uczniów i liczby zakwalifikowanych do kolejnego etapu zawodów świadczy o niesłabnącym zainteresowaniu, jakim cieszy się Olimpiada *Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego*.

Wszystkim uczestnikom serdecznie gratulujemy wyników oraz życzymy powodzenia na I części zawodów finałowych 20 marca 2025 r.

6 marca

I CZĘĆ FINAŁU OLIMPIADY

Za nami już I część zawodów finałowych Olimpiady, która odbyła się w całej Polsce 20 marca br. Etap polegał na napisaniu wypracowania przedstawiającego stan wiedzy o: wydarzeniach (procesach), ich miejscu oraz osobach z nimi związanych, ich przyczynach (źródłach) i skutkach (konsekwencjach), ich znaczeniu (konsekwencji dla innych wydarzeń). Dodatkowymi kryteriami oceny były: poprawność językowa i logiczna oraz umiejętność przekazania swojej wiedzy w sposób interesujący. Uczestnicy mieli do wyboru 5 tematów dotyczących różnych okresów historii Polski – od średniowiecza przez nowożytność obejmującą zarówno wiek XVI, jak i okres rozbiorów, po XIX wiek i historię najnowszą.

Tym razem w rozgrywkach wzięło udział ogółem 237 uczniów:

- w województwie dolnośląskim – 19,
- w województwie kujawsko – pomorskim – 15,
- w województwie lubelskim – 13,
- w województwie lubuskim – 6,
- w województwie łódzkim – 17,
- w województwie małopolskim – 29,
- w województwie mazowieckim – 37,
- w województwie opolskim – 1,
- w województwie podkarpackim – 20.
- w województwie podlaskim – 20,
- w województwie pomorskim – 14,
- w województwie śląskim – 14,
- w województwie świętokrzyskim – 7,
- w województwie warmińsko – mazurskim – 4,
- w województwie wielkopolskim – 12,
- w województwie zachodniopomorskim – 9.

Prace zostaną sprawdzone do końca marca br. Do II etapu finału może zakwalifikować się jedynie ok. 50 najlepszych uczestników, jednak każdy z wynikiem minimum 60% w ogólnej punktacji (ocena dobra), otrzyma zaświadczenie stwierdzające uzyskanie tytułu finalisty olimpiady.

20 marca

PATRONAT OLIMPIADY PRZEDMIOTOWEJ

Ogólnopolska Olimpiada Przedmiotowa im. Marka Gajewskiego *Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego...* objęta została patronatem Wicepremiera i Ministra Obrony Narodowej, Władysława Kosiniaka-Kamysza, oraz Szefa Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, Lecha Parella.

Patronaty te są niezmiernie cenne dla Olimpiady, która stawia sobie za cel nie tylko popularyzację wiedzy ale także upamiętnienie losów żołnierza i oręża polskiego na przestrzeni wieków.

Patroni honorowi Olimpiady Przedmiotowej im. Marka Gajewskiego *Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego...*

Ministerstwo
Obrony Narodowej

1a

1b

NAJNOWSZE DAROWIZNY I ZAKUPY

W ostatnim czasie zbiory naszego Muzeum powiększyły się o kolejne cenne darowizny.

16 marca br. w gmachu Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku odbyła się uroczystość przekazania przez **Związek Piłsudczyków Rzeczypospolitej Polskiej** sztandaru Stowarzyszenia Tradycji Oręża Polskiego imienia Marszałka Józefa Piłsudskiego, utworzonego w 1991 r., oraz pamiątek i wydawnictw Związku, m.in.: legitymacji członkowskiej, zaproszeń na różne uroczystości, medali, odznaczeń Związku oraz kompletu czasopisma „Piłsudczyk” z lat 1991-2025. **Il. 1 awers i rewers. 1b i 1c**

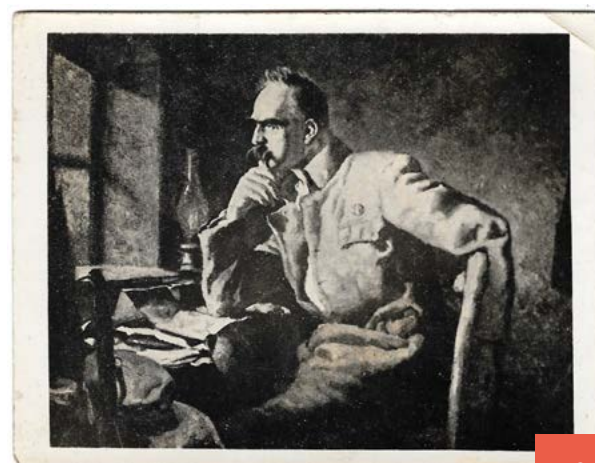
Pan Andrzej Przybył ofiarował dwie fotografie:

1) Fotografia: reprodukcja obrazu Zygmunta Grabowskiego *Na kwaterze*. Na rewersie odręcznie: *Zdjęcie obrazu Z. Grabowskiego, Komendant na kwaterze, odbitka fotograficzna, papier fotograficzny, 9 x 12; Il. 2*

2) Fotografia: Józef Piłsudski w Druskenikach. Na rewersie pieczęć: *FOT. L. BARANOWSKI REPRODUKCJA WZBRONIONA DRUSKIENIKI*; fotografia, papier fotograficzny, 9 x 14.

1c

2

Pomnik Marszałka Józefa Piłsudskiego w Namysłowie, autorstwa Tomasza Radziejwica, wzniesio 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepo

3

Pan Piotr Niewczas podarował kolejne walory filatelistyczne w postaci 9 kart pocztowych z wizerunkami Marszałka Józefa Piłsudskiego. **II.3**

Stowarzyszenie Krzewienia Etosu Armii Krajowej oraz **Stowarzyszenia Ofiar Wojny** ofiarowały nam swoje ryngrafy pamiątkowe proj. Stanisława Brzeźniaka.

Pan Wojciech Czaplicki podarował z kolei naszemu Muzeum:

– 9 fotografii swojego autorstwa wykonanych 6 października 1990 r. na Okęciu w momencie powrotu córek Marszałka do Polski; **il. 4**

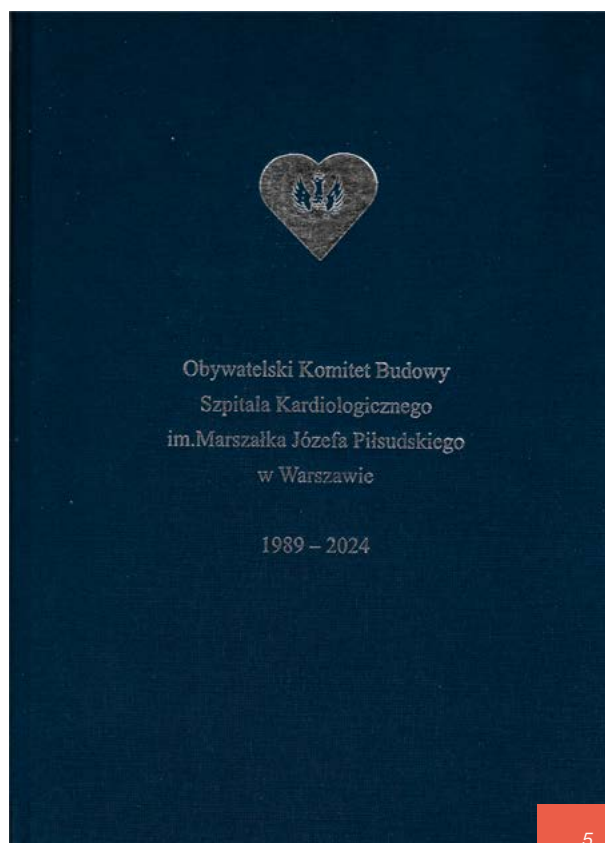
4

- kalendarzyk kieszonkowy „Solidarności” na rok 1983;
- wydawnictwo drugiego obiegu z reprodukcjami teki Zdzisława Czermańskiego;
- kalendarz ścienny „Solidarności” na rok 1985;
- wydawnictwo drugiego obiegu: *Zew. Pismo niezależne poświęcone historii stosowanej nr 2 z 1987 r.*, red. Władysław Barański.

Obywatelski Komitet Budowy Szpitala Kardiologicznego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie

przekazał kronikę z lat 1989-2024 opracowaną przez prof. Krystynę Cedro-Ceremużyńską.

Kronika jest opisem działalności stowarzyszenia utworzonego w 1989 r., którego celem było zbudowanie w Warszawie nowoczesnego szpitala kardiologicznego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego. Honorową Przewodniczącą Komitetu była dr Wanda Piłsudska. W skład Komitetu wchodził m.in. prof. Grzegorz Białkowski - rektor UW, prof. Jan Bleszyński - Instytut Prawa Cywilnego UW, Andrzej Budaj - lekarz, Krzysztof Cedro - lekarz, prof. Krystyna Cedro-Ceremużyńska - lekarz PAN, Tomasz Chamiec - lekarz, prof. Tomasz Dybowski - Wydział Prawa i Administracji UW, sędzia Trybunału Konstytucyjnego, inż. Stanisław Jankowski (Agaton), ks. dr Zdzisław Król - Krajowy Duszpasterz Służby Zdrowia, dr inż. Kazimierz Leski - żołnierz AK

5

„Bradł”, prof. Jan Nielubowicz - b. rektor AM w Warszawie, Bolesław Paluch - lekarz, Jan Rażny - lekarz, prof. Edward Rużyłło - twórca i b. dyrektor Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego, inż. Stanisław Srokowski - prezes Zarządu Prochem sp. z o.o, prof. Mieczysław Szostek - kierownik Kliniki Chirurgii AM, przewodniczący Stołecznej Rady Narodowej, i Krzysztof Zanussi, reżyser.

Statut stowarzyszenia został zarejestrowany 28 lipca 1989 r., a jego siedzibą był Szpital Grochowski. Stowarzyszenie uzyskało działkę inwestycyjną pod budowę szpitala, ale z powodu problemów prawnych – roszczeń do gruntu i przegranych procesów w różnych instancjach sądowych, zbudowanie szpitala okazało się niemożliwe. Tym niemniej kronika jest świadectwem podjęcia inicjatywy budowy szpitala. **II. 5**

Pani Ewa Madej ofiarowała płytę gramofonową z 1935 r. z pieśniami: *Pieśń żałobna* oraz *Nasze Serce* w wykonaniu Chóru Juranda, wydaną przez Syrenę Electro.

– ***Pieśń żałobna. Pieśń pozgonna poświęcona pamięci Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego*** (muz. i sł. Adam Kowalski):

*Niebo nad Polską chmurzy się i mroczy
Śmierć pobielila Komendanta twarz
Biedna Ojczyzna wypłakała oczy
Z żalu po Tobie, Wodzu drogi nasz*

*Od tronu Boga, gdzie przebywasz w chwale
Ty nas sieroty swą opieką darz
Strzeż, gdy w nas będą bić wzburzone fale
Promienny Druhu, Wodzu drogi nasz*

*Wdzięczny po wieki za Twój trud nadludzki
Naród przy grobie wierną trzyma straż
Śpij więc spokojnie, Ojczyzna nasz Piłsudski
Między królami, Wodzu drogi nasz*

*Wielkie Twe serce śmierć przygniotła głazem
Lecz w sercach naszych wiecznie żywy trwasz
Za testamentem Twym, jak za rozkazem
Pójdziem ku sławie, Wodzu drogi nasz.*

– ***Nasze Serce Pieśń*** (muz. Jerzy Jurand, sł. Zenon Friedwald):

*Nasze serca, Komendancie
będą wiecznie bić dla ciebie
a tych serc jest w naszych piersiach
tyle ile gwiazd na niebie*

*Bo dla ciebie, Komendancie
wdzięczność, cześć i podziw mamy
i w obronie twych przykazań
chętnie nasze życie damy*

*Ty nam naszą wolność dałeś
i ojczyznę nam stworzyłeś
i jak bronić tej wolności
Ty nas, Wodzu, nauczyłeś
W naszych piersiach tyle serc jest
ile gwiazdek jest na niebie
a te serca Komendancie
będą wiecznie bić dla ciebie*

*Całe życie, Komendancie
wiodłeś nas w rycerskie boje
Wzorem dla nas zawsze było
twoje życie i twe znoje
Ty nas wodzu nauczyłeś
jak ojczyznę kochać mamy
Dałeś wolność, wielkość dałeś
i dlatego przysięgamy.*

Wśród najnowszych nabytków Muzeum znalazły się również i zakupy.

AUKCJA ANTYKWARYCZNA „ART MAGNAT”:

1) **Fotografia: Józef Piłsudski w Krzemieńcu.**

Zwiedzanie ruin zamku. Na odwrocie pieczętki:

1) okragła LICEUM KRZEMIENIECKIE Muzeum
oraz Liceum Krzemienieckie Szk. Prac. Fotogr. |
Zdjęcie Henryka Hermanowicza; fotografia, papier
fotograficzny, 29,7 x 35,5 cm.

2) **Fotografia z kolekcji architekta Mieczysława Kuzmy (1907-1983): widok budynku Arsenалу po zniszczeniach wojennych;** Warszawa; fotografia, papier fotograficzny, 24 x 29,5 cm.

Na zdjęciu widoczny jest portret Józefa Piłsudskiego, namalowany na ścianie Arsenálu, przedstawiony od strony ul. Stare Nalewki w czasie rewaloryzacji budynku. Arsenál po odnowieniu został uroczystie otwarty w rocznicę wybuchu powstania listopadowego, 29 listopada 1938 r. Do 1935 r. w gmachu Arsenálu znajdowało się więzienie, a po odnowieniu do 1944 r. mieściło się w nim Archiwum Miejskie. Po odbudowie Arsenálu zniszczonego w czasie powstania warszawskiego portrety Józefa Piłsudskiego oraz widocznego obok portretu króla Władysława IV Wazy – fundatora, nie zostały już przywrócone.

Andrzej Świt w „Kurierze Warszawskim” z 30 czerwca 1938 r. tak podsumował rewitalizację Arsenалу: *Teraz, po dwudziestu latach niepodległości, ubogie państwo polskie i stolica wyłożyły milion złotych na cele rekonstrukcji zabytku. Może niejednemu wyda się to marnowaniem grosza. Ale tym, co kochają przeszłość najdawniejszą, a nienawidzą wszelkiego wspomnienia niewoli, pociechą będzie, że jeden z ostatnich śladów tej niewoli znika z centrum Warszawy, a w zamian powstaje bogate archiwum stołecznego miasta Polski, w szacie kamiennej, godnej rzymskich ulic.* **II. 6 i 6 a**

AUKCJA ANTYKWARYCZNA „ANTYKWARIATY WARSZAWSKIE LAMUS”:

- 1) Adres dla Marszałka Józefa Piłsudskiego od uczniów Prywatnego Gimnazjum Realnego im. Henryka Jordana we Lwowie.** Lwów, 22 listopada 1920 r. Rękopis kaligrafowany oraz liczne odręczne podpisy, pieczętka szkoły. 4 karty; rękopis, litografia barwna, odcisk pieczętny, papier, 34 x 21.

Treść: *Naczelniku! Witamy Cię serdecznie imieniem kolegów naszych i składamy Ci wyrazy czci a wpatrzeni w Ciebie jako we wzór bohaterstwa i siły żelaznej, przyrzekamy iść w Twe ślady, poświęcając życie dla Ojczyzny! Przyjmij Naczelniku naszą gorącą miłość, miłość prawdziwą, bo młodzieńczą, szczerą a ten znak nasz, nasze godło przyjmij jako węzeł łączący Ciebie Naczelniku Kochany z naszymi i naszych kolegów sercami... u dołu podpisy i na kolejnych dwóch kartach autografy uczniów Prywatnego Gimnazjum Męskiego im. Henryka Jordana.*

- 2) Adres dla Marszałka Józefa Piłsudskiego od uczniów Szkoły Handlowej OO. Pijarów i Przysposobienia Wojskowego w Lidzie.** Lida, 1933 r., akwarela, rękopis, karton, 69 x 49.

U dołu stempel z numerem 2506 - Ewidencji Zbiorów Marszałka Józefa Piłsudskiego. Na odwrocie kredką: *Szkoła handlowa męska ks. ks. Pijarów w Lidzie.* U góry ołówkiem: *P. Ziembicki.*

- 3) Rok 1935. Warszawa Wieś [Trumna Józefa Piłsudskiego na Polu Mokotowskim 17 maja 1935 r.],** aut. Nikifor Krynicki; akwarela, papier, 47 x 37 (w ramie). Na odwrocie dwie okrągłe pieczętki: *NIKIFOR MISTRZ Z KRYNICY. II. 7*

St. kustosz Roman Olkowski

Fotografie — Alicja Firynowicz

6

6a „Kurier Warszawski” nr 328 z 29.11.1938 r.

7

NOWY KURS PRZEWODNICKI I EDUKATORSKI W MUZEUM JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO W SULEJÓWKU

9 marca w Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku rozpoczął się nowy kurs przewodnicki i edukatorski. Piętnaście osób, które zakwalifikowały się do udziału w kursie, będzie miało okazję zdobyć wiedzę na temat wystawy stałej Muzeum, dworku „Milusin” wraz z ogrodem historycznym, a także wziąć udział w wyjeździe szkoleniowym do oddziału Muzeum w Łodzi, czyli „BIBUŁY” – **TAJNEJ DRUKARNII Józefa i Marii Piłsudskich.**

Kurs ma na celu przygotowanie uczestników do profesjonalnego oprowadzania zwiedzających po Muzeum oraz prowadzenia zajęć edukacyjnych. Program kursu obejmuje m.in.:

- historię Józefa Piłsudskiego i jego epoki,
- architekturę i historię dworku „Milusin”,
- metodykę oprowadzania i edukacji muzealnej,
- praktyczne ćwiczenia w oprowadzaniu i prowadzeniu zajęć.

Kurs potrwa kilka tygodni i zakończy się egzaminem teoretycznym oraz praktycznym. Absolwenci kursu po zdanych z sukcesem egzaminach otrzymają certyfikaty uprawniające do pracy jako przewodnicy lub edukatorzy w Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku.

Pozdrowienia!

9 marca

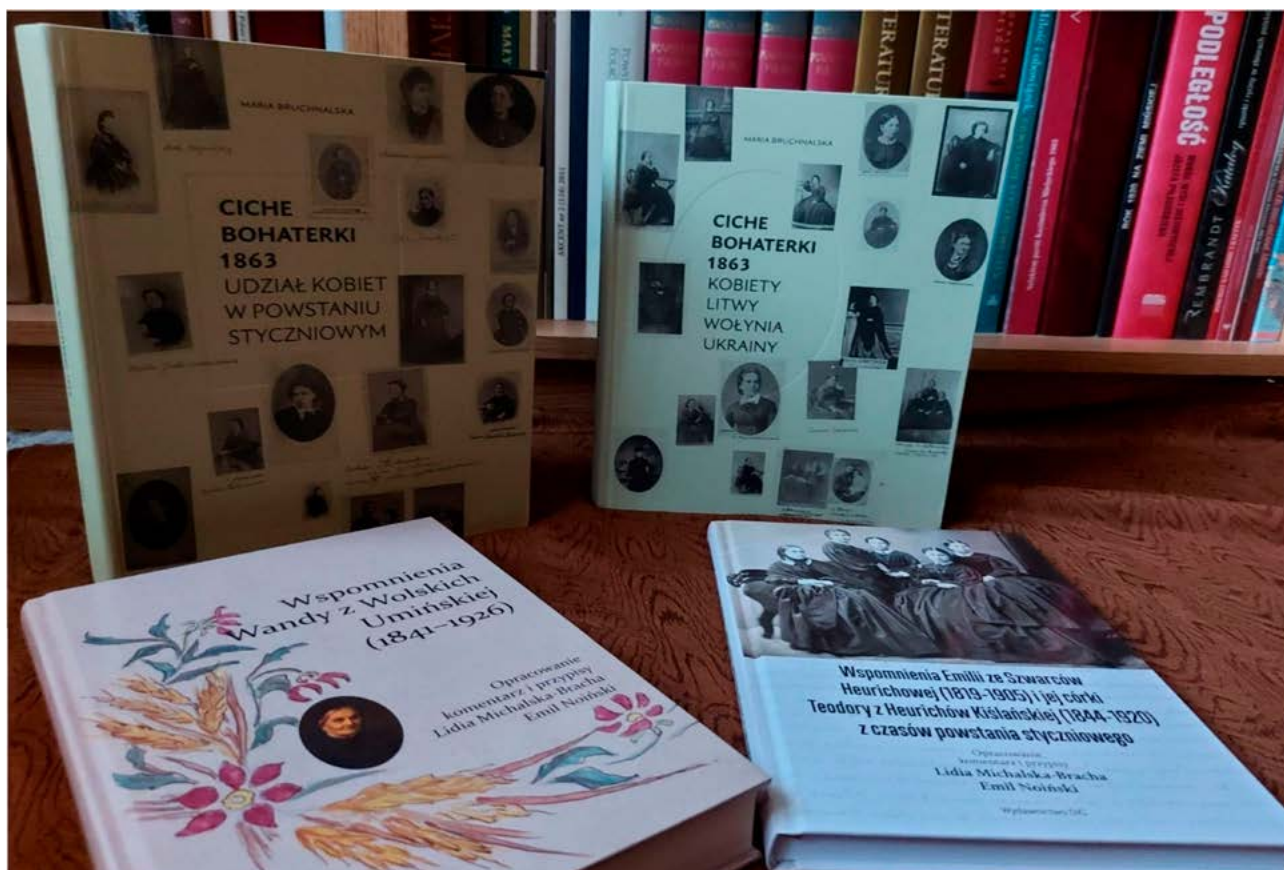

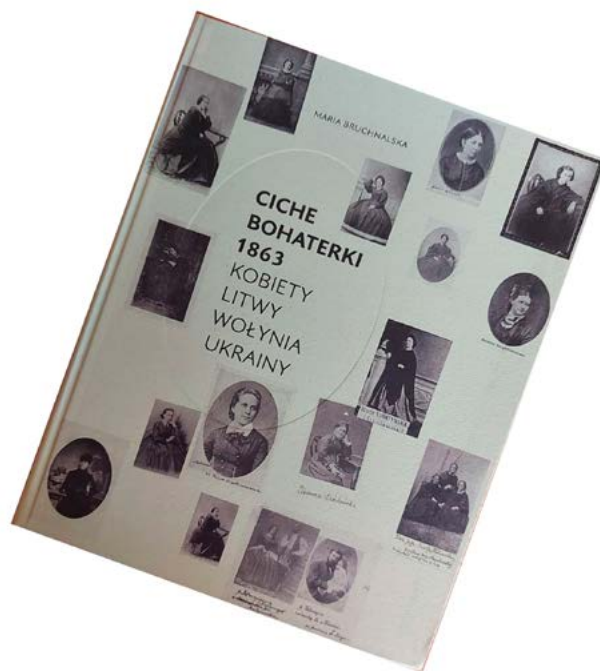
CICHE BOHATERKI - KSIĄŻKA O KOBIETACH W POWSTANIU STYCZNIOWYM

Kilka miesięcy temu, nakładem Muzeum Historii Polski i Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, ukazała się monumentalna, dwutomowa i zarazem pomnikowa praca Marii Bruchnalskiej poświęcona kobietom w czasie powstania styczniowego. Pierwszy tom jej dzieła wydany został w 1934 roku, drugi natomiast - do tej pory znajdujący się we wrocławskim Ossolineum, częściowo w rękopisie, częściowo w maszynopisie - nie doczekał się wydania, choć planowano to jeszcze w 1936 roku.

Współautorem opracowania naukowego, przypisów i komentarza do obydwu tomów jest dr Emil Noiński, kierownik Działu Badań Naukowych Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, wspólnie z prof. dr hab. Lidią Michalską-Brachą z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Maria z Nowotnych Bruchnalska (1869–1945), działaczka stowarzyszeń kobiecych, literatka i współtwórczyni lwowskiego Muzeum Zasłużonych Polek, przez większą część życia związana była

ze Lwowem. Zgromadzone przez nią materiały rękopiśmienne, relacje, wspomnienia i wypisy stanowią pierwszorzędne źródło historyczne, ukazujące działalność kobiet w dobie powstania 1863 roku. Bruchnalska jako pierwsza dotarła do szeregu trudno dostępnych wówczas źródeł, wydobywając z niepamięci szereg indywidualnych biografii kobiet, ponoszących patriotyczny obowiązek wobec ojczyzny, ofiarę na rzecz odrodzenia Polski i jednocześnie stojących na straży dobra rodziny.

Gromadzone przez nią przez lata, poczynawszy od 1912 roku, rękopiśmienne relacje, wspomnienia i wypisy źródłowe, częściowo wydane drukiem w latach trzydziestych XX stulecia, do dzisiaj uważane są przez badaczy za pierwszorzędne źródło historyczne, pozwalające na pełniejsze rozpoznanie społecznej aktywności kobiet w dobie powstania styczniowego i ich zesłańskich losów. Do wielu trudno dostępnych wówczas źródeł Maria Bruchnalska docierała jako pierwsza, wiele pozyskanych przez nią wspomnień o kobietach 1863 roku spisywanych było dopiero na jej prośbę. Dzięki szeroko zakrojonej akcji, jaką podjęła w pięćdziesiątą rocznicę powstania styczniowego z grupą lwowskich działaczek społecznych i kontynuowała przez ponad dwie dekady, udało jej się pozyskać wiele kobiecych pamiętników i drobniejszych relacji, skrzętnie skrywanych w czasach niewoli w domowym zaciszu. Wydobywała je z niepamięci, kreśląc zbiorowy portret cichych bohaterek 1863 roku, złożony z indywidualnych biografii kobiet wypełniających „patriotyczny obowiązek wobec narodu”, „ponoszących ofiarę wobec ojczyzny” i jednocześnie „stojących na straży dobra rodziny”, by użyć w tym miejscu słów naszych dziewiętnastowiecznych bohaterek.

We wstępie do pierwszego tomu *Cichych bohaterek* Robert Kostro, dyrektor Muzeum Historii Polski, napisał:

Dzisiaj, kiedy równość praw kobiet i mężczyzn w znakomitej mierze stała się faktem, a nie tylko postulatem, warto nadrobić historyczne zaniedbanie, z powodu którego kobiety współtworzące naszą historię niejednokrotnie wciąż pozostają w cieniu. Ponowna edycja książki Marii Bruchnalskiej, we współczesnym, naukowym opracowaniu, pozwala na przypomnienie zarówno bohaterek powstania, jak i trudu włożonego w uwiecznienie ich zasług. Niech ta publikacja choć w części spłaci ogromny dług, jaki zaciągnęliśmy u uczestniczek walk o wolność Polski, których wkład nie został wystarczająco utrwalony w podręcznikach historii ani w zbiorowej pamięci.

Niniejsze opracowanie źródłowe jest wynikiem wieloletnich badań prof. dr hab. Lidii Michalskiej-Brachy i dr. Emila Noińskiego nad autobiograficznymi narracjami dziewiętnastowiecznych Polek, zwłaszcza z czasów powstania styczniowego, a także zesłańskich losów kobiet. Wydanie obszernej pracy Bruchnalskiej poprzedziły edycje źródłowe dwóch tomów wspomnień kobiet z czasów powstania 1863 roku. W 2020 roku prof. Lidia Michalska-Bracha i dr Emil Noiński wydali wspomnienia Wandy z Wolskich Umińskiej, a trzy lata później wspomnienia Emilii ze Szwarców Heurichowej i jej córki, Teodory z Heurichów Kiślańskiej. Edycja wspomnień Heurichowej i jej córki zdobyły nominację do Varsavianów Roku (Edycja 2023-2024) w Konkursie im. Hanny Szwankowskiej, organizowanym przez Towarzystwo Miłośników Historii.

JÓZEFOWI PIŁSUDSKIEMU ...KOPIEC Z OJCZYSTEJ ZIEMI... KATALOG ZE ZBIORÓW MUZEUM JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO W SULEJÓWKU

Roman Olkowski

Na początku maja ma ukazać się nowa publikacja wydana przez nasze Muzeum: **Józefowi Piłsudskiemu ...kopiec z ojczyznej ziemi... Katalog ze zbiorów Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku**. 17 kwietnia tytuł przekazany został do druku. Jego autorem jest Roman Olkowski – kierownik Działu Zbiorów. Tematem tego wydawnictwa, opracowanego z okazji 90. rocznicy śmierci Józefa Piłsudskiego, są artefakty w zbiorach naszego Muzeum dotyczące budowy i losów Kopca Józefa Piłsudskiego na Sowińcu w Krakowie. Publikacja zawiera prawie 400 ilustracji przybliżających czytelnikom koncepcję tego przedsięwzięcia, jego realizację oraz historię, poczynając od okresu II Rzeczypospolitej, czas okupacji i PRL, na współczesności kończąc. Jej autor napisał we wstępie m.in.:

Myśl o zbudowaniu Kopca Józefa Piłsudskiego na Sowińcu zrodziła się wśród legionistów. Pierwsza informacja o jego budowie pochodzi z wywiadu z 1 kwietnia 1934 r., który Władysław Dunin-Wąsowicz przeprowadził z dr. Władysławem Dziadoszem – wiceprezesem Związku Legionistów Polskich – na temat XIII Ogólnego Zjazdu Legionistów w Krakowie.

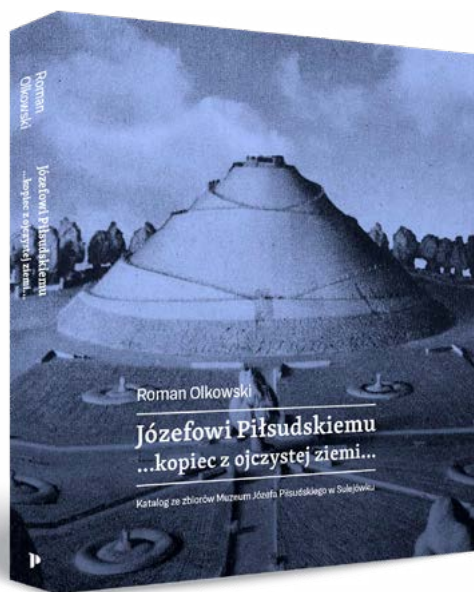
Śmierć i pogrzeb Marszałka spowodowały przyspieszenie budowy kopca oraz napływ na Sowińiec dużej liczby uczestników akcji jego usypywania, pielgrzymujących najpierw do wawelskiej krypty w celu złożenia hołdu śp. Marszałkowi.

W niniejszym katalogu zamieściliśmy fotografie przechowywane w rodzinnych albumach, potwierdzające, że kopiec był budowany rękami wielotysięcznej rzeszy ludzi. Ówczesna prasa podawała, że np. w czerwcu 1935 r. do Krakowa na Sowińiec przybyło aż 84 000 osób, z czego połowę stanowiła młodzież szkolna, a w całym tym roku Kraków odwiedziło pół miliona gości.

Oprócz urn i dyplomów prezentujemy w katalogu także fotografie urn i delegacji, w większości pochodzące z przedwojennych albumów, oraz barwne pocztówki o tej tematyce, wydane przez Wydział Wykonawczy Komitetu Budowy Kopca Józefa Piłsudskiego. Autorem tych pocztówek był Stanisław Kolowca – krakowski fotograf.

Wiedza o historii Kopca Józefa Piłsudskiego na Sowińcu w Krakowie jest w dalszym ciągu niewielka, pomimo ponad 40 lat pracy wykonywanej przez Komitet Opieki nad Kopcem Józefa Piłsudskiego przy Towarzystwie Miłośników Historii w Krakowie, a ukierunkowanej na przywracanie pamięci o tym wydarzeniu. Mam nadzieję, że niniejszy katalog pamiątek dotyczących Kopca Józefa Piłsudskiego i zgromadzonych w zbiorach Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku stanie się istotnym wkładem w ten proces, ważny dla naszego społeczeństwa.

17 kwietnia

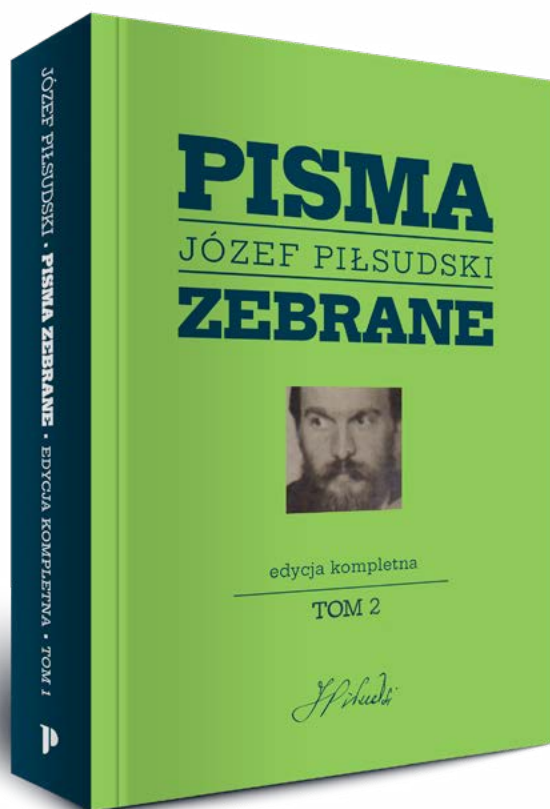

JÓZEF PIŁSUDSKI. PISMA ZEBRANE. EDYCJA KOMPLETNA. TOM 2

W tygodniu poprzedzającym tegoroczne Święta Wielkanocne prof. Włodzimierz Suleja zakończył prace nad tekstem głównym do **2 tomu** serii wydawniczej **Józef Piłsudski. Pisma zebrane. Edycja kompletna**. Publikacja źródłowa obejmować będzie okres od maja 1896 roku do czerwca 1898 roku. Gros tekstów stanowi publicystyka i korespondencja Józefa Piłsudskiego z tego przedziału czasowego, w mniejszym stopniu dokumenty. W 2 tomie „Pism zebranych” autor opracowania umieścił 20 tekstów, które nigdy wcześniej nie były nigdzie publikowane. Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, wydawca tej serii wydawniczej, planuje opublikowanie 2 tomu w sierpniu br. Objętość tomu 2 będzie prawie taka sama jak tomu 1. Tekst główny poprzedzony zostanie

wstępem edytorskim, wprowadzeniem historycznym oraz wstępem językowym. Aparat naukowy prezentujący aktualny stan wiedzy i badań nad życiem i dokonaniem Marszałka składać się będzie z rozbudowanych przypisów – z wydania przedwojennego oraz współczesnych – jak również z indeksów, nazwisk i geograficznych. Podobnie jak tom 1, wydawca planuje zamknąć publikację wkładką ilustracyjną złożoną ze zdjęć i dokumentów pochodzących z okresu 1896-1898.

18 kwietnia

Założyciele Muzeum

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Fundacja Rodziny
JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO

Wolontariuszy i pracowników Muzeum na swoich spektaklach goszczą

25^{lecie} Mazowsze

Teatr Polski im. Arnolda Szyfmana w Warszawie jest jednostką organizacyjną Samorządu Województwa Mazowieckiego współprowadzoną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

STUDIO
teatrgaleria